

VERBRUIKERSVRAAG NA MELK EN MELKPRODUKTE

C C Jordaan

S A Suiwelstigting, Posbus 14624, Verwoerdburg, 0140

(**Sleutelwoorde:** *Melkprodukte verbruik, markoorsig*)

(**Key words:** *Milk products consumption, market survey*)

Omskrywing van Markstruktuur

'n Markstruktuur is die aandeel op 'n persentasiebasis wat 'n produkgroep het aan totale besteding asook die aandeel van besteding op produkroepe of produkte deur verskillende bevolkingsroepe in verskillende geografiese gebiede.

'n Struktuuroorsig van die verbruikersmark vir suiwelprodukte, in Suid-Afrika, toon die volgende kenmerke:

- (1) Op 'n bepaalde moment is daar 'n groot verskil in die markstruktuur vir suiwelprodukte tussen
 - bevolkingsroepe (Blankes, Kleurlinge, Asiërs en Swartes) in 'n geografiese gebied, en
 - tussen geografiese gebiede vir dieselfde bevolkingsgroep tussen
 - metropolitaanse gebiede onderling en
 - plattelandse en tuislandgebiede ener syds, en metropolitaanse gebiede andersyds.
- (2) Die markstruktuur soos pas uiteengesit, verander vinnig oor tyd op die volgende wyse:
 - die aandeel van die bevolkingsroepe aan die totale mark verander
 - die aandeel van individuele produkte in die marksegment van 'n bepaalde bevolkingsgroep verander
 - die aandeel van die verskillende gebiede aan die totale mark vir die bevolkingsroepe verander.

Melkprodukteverbruik en voedselverbruik

Die relatiewe belangrikheid van die verbruik van melk en melkprodukte kan geïllustreer word met behulp van die

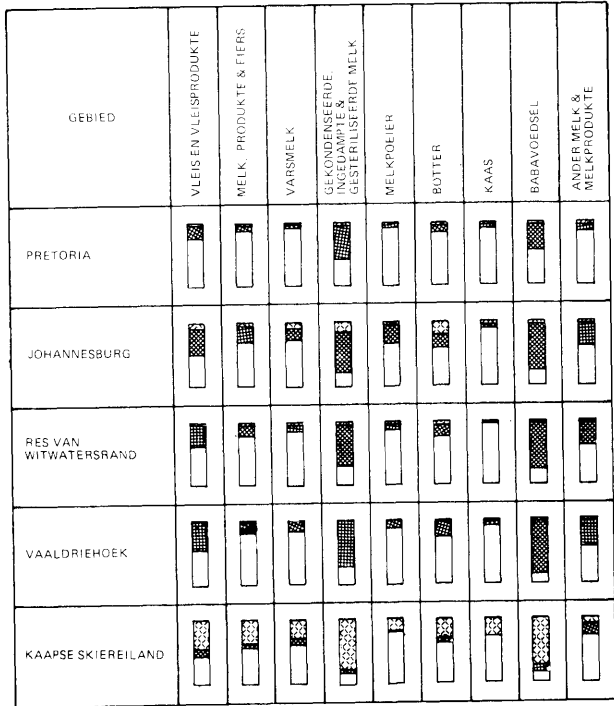
totale aandeel van die besteding daarop van totale voedselbesteding. 'n Paar teenstrydighede, anders as wat verwag is, word duidelik uit die syfers. Alhoewel Johannesburg die hoogste per kapita inkomste vir Blankes gehad het, is die aandeel van melk, melkprodukte en eiers van totale voedselbesteding laer as in die ander metropolitaanse gebiede — 12,7 % vir Johannesburg teenoor 14,1% en 15,6% vir die ander gebiede. Só was die besteding op varsmelk se aandeel aan totale besteding aan melk, melkprodukte en eiers, laer as in die ander metropolitaanse gebiede.

Die aandeel van wat melk, melkprodukte en eiers aan totale voedselbesteding gehad het, was in 1975 laer as by vleis. In die geval van Swartes, Kleurlinge en Asiërs was dit heelwat laer as in die geval van Blankes. Die relatiewe belangrikheid van voedselroepe ten opsigte van voedselbesteding deur bevolkingsroepe verskil. Swartes het drie keer meer op vleis gespandeer as op melk, melkprodukte en eiers, terwyl Blankes twee keer meer op vleis gespandeer het.

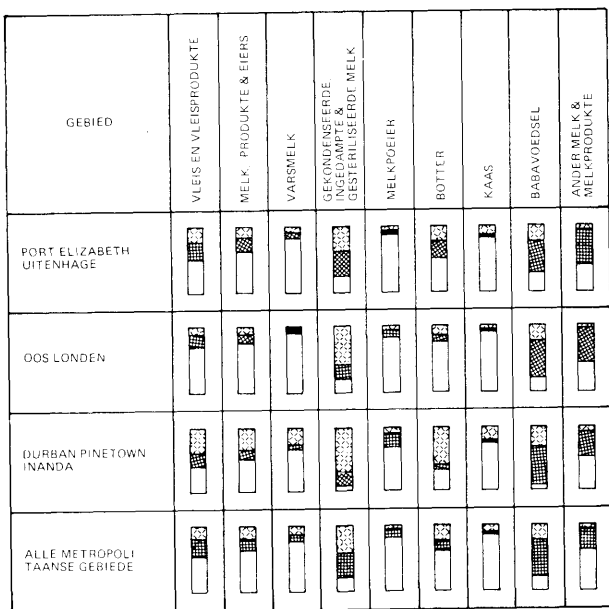
Struktuur van melkprodukteverbruik

Die totale besteding aan melk, melkprodukte en eiers deur Swartes in Johannesburg was relatief laag in vergelyking met die ander metropolitaanse gebiede en met spesifieke inagneming van die hoër inkompeile in Johannesburg. Dit is opvallend dat Swartes se besteding aan varsmelk in die Kaapse Skiereiland 'n groter aandeel gehad het aan die totale besteding op melk, melkprodukte en eiers as in die ander gebiede.

In die geval van Port Elizabeth is die aandeel van varsmelk ook laer ten gunste van 'n hoër aandeel van kondensmelk, ingedamppte en gesteriliseerde melk in die geval van Nie-Blankes. In Figuur 1 word die streeksverskille van die markstrukture en tussen bevolkingsroepe vir 1975 geïllustreer in die geval van kontantbesteding op hierdie produkte in die metropolitaanse gebiede. In Figuur 2 word soortgelyke gegewens vir 1977 en 1981 met mekaar vergelyk.

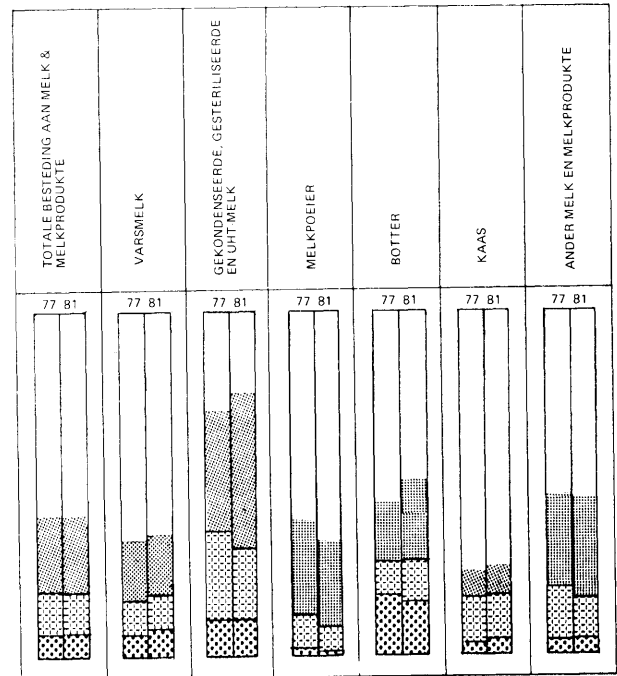

BLANKES SWARTES KLEURLINGE ASIERS

BLANKES SWARTES KLEURLINGE ASIERS

Fig. 1 Markstruktuur vir melk & melkprodukte vir metropolitaanse gebiede & bevolkingsgroepe (kontantbesteding) 1975

TOTALE MARK = 100

BLANKES SWARTES KLEURLINGE INDIERS

Fig. 2 Markstruktuur vir melk & melkprodukte vir metropolitaanse gebiede & bevolkingsgroepe (kontantbesteding) 1977 en 1981

Figuur 1 toon dat Swartes se marktaandeel in die meeste gebiede ten opsigte van gekondenseerde, ingedampte en gesteriliseerde melk, en babavoedsels, groter was as dié van die ander bevolkingsgroepe in die metropolitaanse gebiede, uitgesonderd die Kaapse Skiereiland, Oos-Londen en Durban-Pinetown-Inanda. In die laaste drie gevalle het besteding deur Kleurlinge en Asiërs in die groep gekondenseerde melkprodukte 'n groter rol gespeel. Swartes is ook 'n belangrike marksegment in die geval van ander melkprodukte veral in Johannesburg, die res van die Witwatersrand en die Vaal-Driehoek, asook Port Elizabeth en Oos-Londen.

Die markverdeling tussen bevolkingsgroepe in die metropolitaanse gebiede kan in 'n mate verklaar word deur die aandeel van die bevolkingsgroepe aan die totale bevolking, 60,2% van die Blankes het in 1975 in die metropolitaanse gebiede gewoon. Van die inwoners van die metropolitaanse gebiede was 42,3% Swart, 35,4% Blank, 15,1% Kleurlinge en 7,2% Asiërs. Behalwe in die geval van afroonmelkpoeier was meer as 75% van alle melkprodukte deur direkte verbruik (private huishoudings) verbruik. Blankes se besteding in kontant (dus uitge-

sluit in natura-ontvangste) vorm 65,1% van die besteding aan melk, melkprodukte en eiers; dié van Swartes 24,7%; Kleurlinge 6,6% en Asiërs 3,6%. Alhoewel die Swartes die grootste aandeel van die totale bevolking het, het hulle direk die kleinste aandeel van die mark vir die meeste melk en melkprodukte gehad.

Die orde van belangrikheid vir individuele voedselitems in die suiwelgroep vir Blankes was varsmelk, eiers en kaas. In die geval van Swartes is die orde varsmelk, eiers, gekondenseerde en ingedamppte melk, en kaas. In die geval van kaas, het Swartes 0,9% van die besteding van Blankes gespandeer. Kleurlinge het dieselfde volgorde as Blankes gehad terwyl Asiërs botter derde geplaas het in die plek van kaas.

Figure 3.0 tot 3.9 word die marktaandeel volgens bevolkingsgroepe vir alle gebiede vergelyk met bevolkingsgetalle en ook die marktaandeel volgens bevolkingsgroep volgens bevolkingsverspreiding in gebiede uiteengesit. Die gegewens is vir 1975, die laaste jaar waarin 'n opname vir Blankes oor inkomste en bestedingspatrone deur die Departement van Sensus en Statistiek onderneem is, asook opnames vir die ander bevolkingsgroepe deur die Buro vir Marknavorsing in alle dele van die land. Die verbruikersopname oor die verbruik van melk en melkprodukte is in 1977 gedoen in alle dele van die land en die tuislande en is in 1981 herhaal vir die metropolitaanse gebiede.

Markstruktuurverandering

Oor die algemeen bly die struktuur van besteding op individuele items in vergelyking met totale besteding op melk, melkprodukte en eiers redelik konstant in vergelyking met die vorige jare. Die aandeel van kaas neem toe onder al die bevolkingsgroepe, terwyl die aandeel van gesteriliseerde melk toeneem by al die bevolkingsgroepe behalwe by Asiërs.

Die aandeel van varsmelk aan die totale besteding op melk, melkprodukte en eiers neem toe, maar is in die geval van die ander bevolkingsgroepe, behalwe Blankes nog baie laag. In die geval van Asiërs en Kleurlinge, gesamentlik, en Swartes, is dit onderskeidelik 6,9% en 16,8%, teenoor dié van Blankes se 66,9% in 1975.

Die reële besteding op suiwelprodukte in totaal (uitgesonderd ingedamppte melk, maar nie uitgesonderd kondensmelk nie) het met 2,27% afgeneem tot 1981 sedert die vorige opname in die metropolitaanse gebied in 1977 tot 1981. Die markstruktuur het in dié tyd verander beide wat die aandeel van die verskillende bevolkingsgroepe aan die totale mark vir die verskillende suiwelprodukte betref en die aandeel van die

verskillende produkte onderling in die mark van 'n bepaalde bevolkingsgroep, Figuur 2. Die finansiële besteding op die verskillende suiwelprodukte het toegeneem met byvoorbeeld 73% vir al die suiwelprodukte en 68% vir varsmelk en varsmelkprodukte. In die geval van die mark vir Swartes het die finansiële besteding tred gehou met die totale besteding van al die bevolkingsgroepe saam. Die pryse van suiwelprodukte het minder gestyg as die pryse van ander voedselprodukte in dié tyd (Tabel 2).

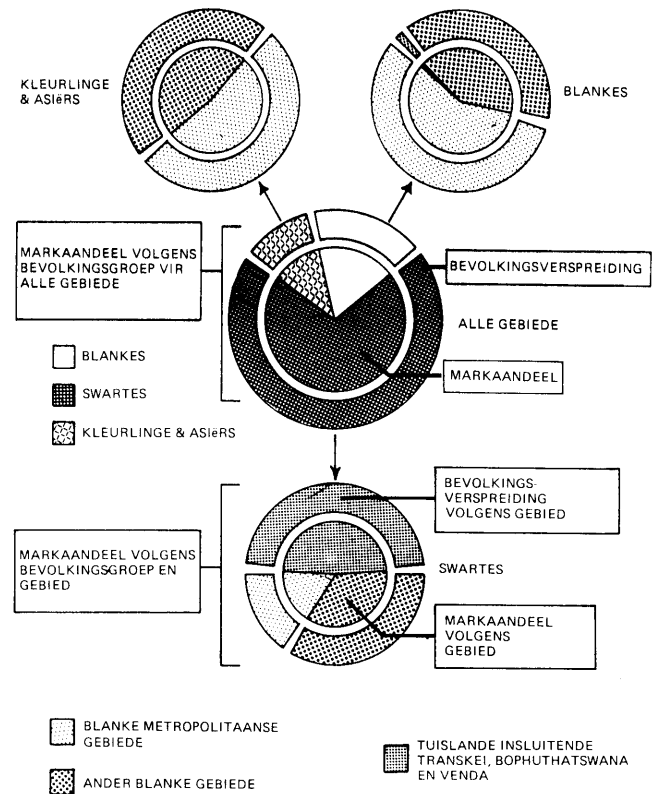

Fig. 3.0: Verklarings: Bevolkingsverspreiding en marktaandeel vir blankes, swartes, kleurlinge en asiërs (gesamentlik) volgens produkte

Die aandeel van melkpoëier in die totale reële besteding van die Blanke verbruikers op suiwelprodukte het vir dieselfde tyd toegeneem met 54,5% tot 10,2% van die totaal vir die Blanke suiwelmark. In die geval van kaas was die toename 12% tot 17,3% van die totale Blanke suiwelmark. In die geval van die mark vir Swartes byvoorbeeld het hulle reële besteding op steri- en UHT-melk toegeneem met 72% tot 7,8% van hulle reële besteding op suiwelprodukte in totaal. Dieselfde geld ook vir melkpoëier wat met 30% tot 10%, en kondensmelk wat met 10% tot 16% van hul totale reële besteding op suiwelprodukte toegeneem het.

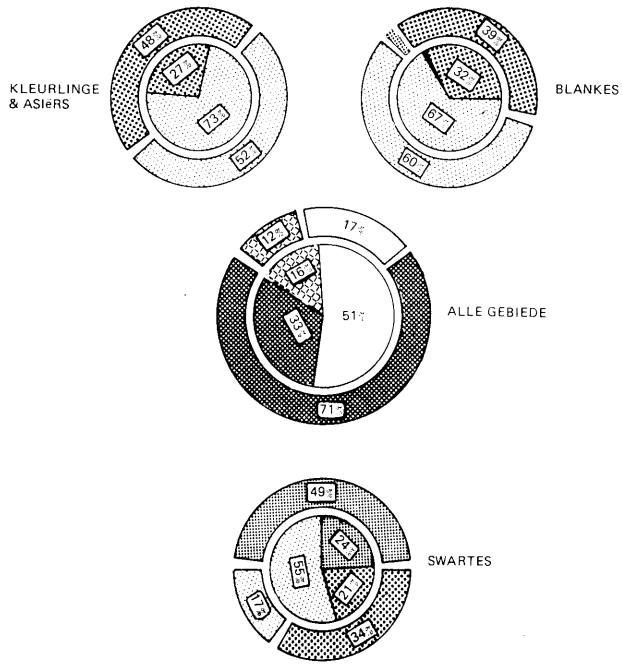

Fig. 3.1 Totale kontantbesteding aan vleis & vleisprodukte

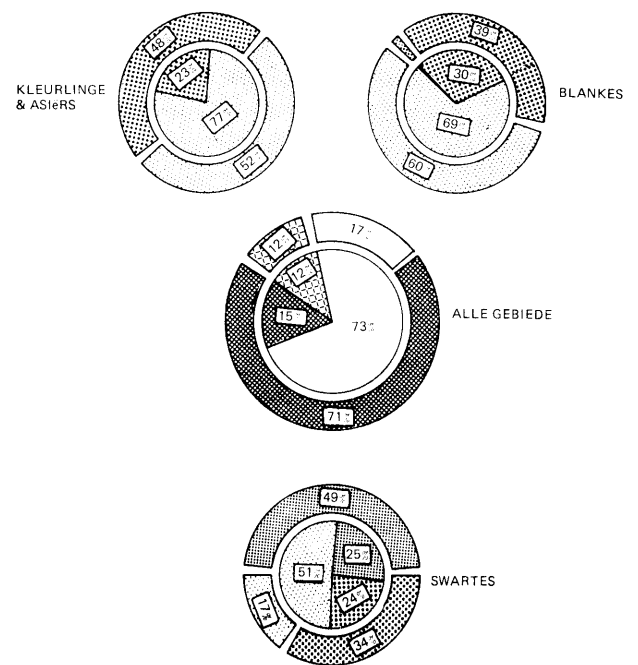

Fig. 3.3 Totale kontantbesteding aan varsmelk

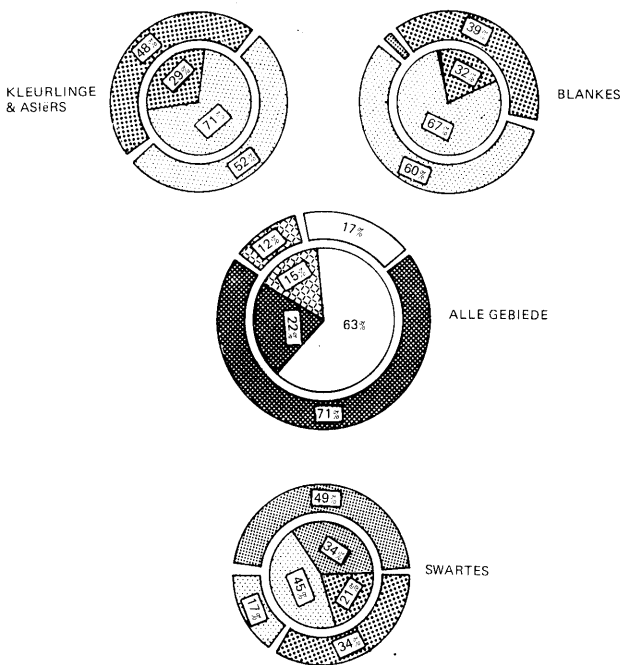

Fig. 3.2 Totale kontantbesteding aan melk, melkprodukte & eiers

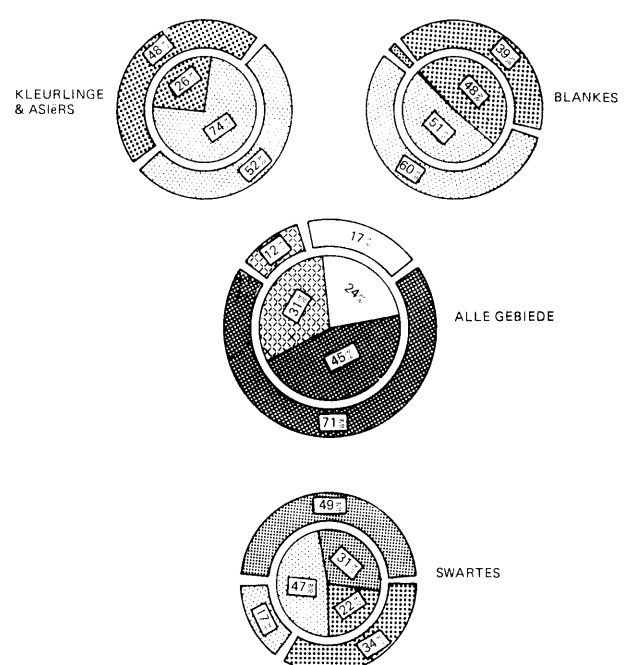

Fig. 3.4 Totale kontantbesteding aan gekondenseerde, ingedamppte & gesteriliseerde melk

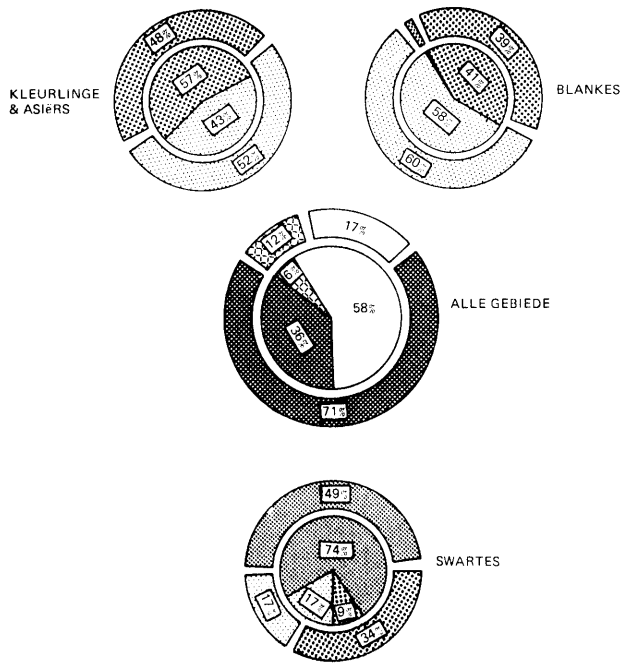

Fig. 3.5 Totale kontantbesteding aan melkpoeier

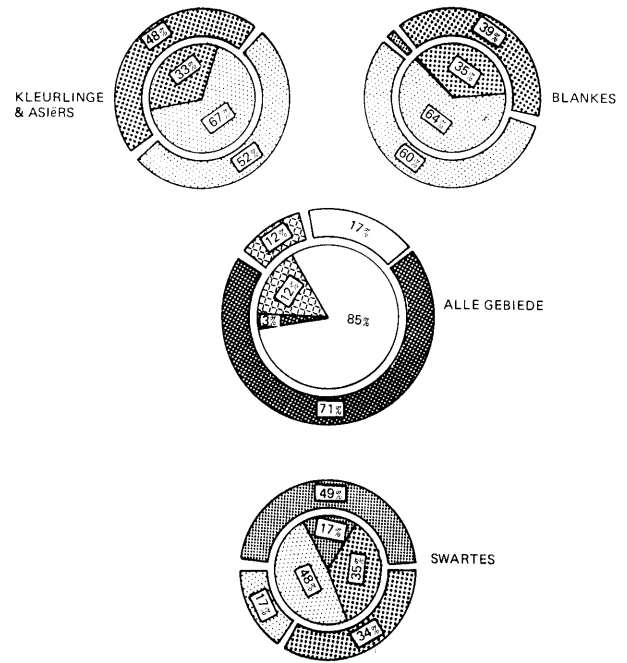

Fig. 3.7 Totale kontantbesteding aan kaas

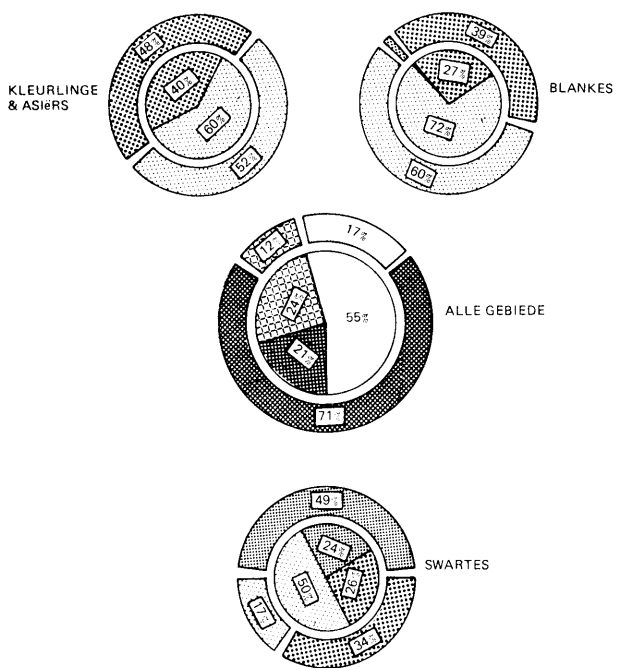

Fig. 3.6 Totale kontantbesteding aan botter

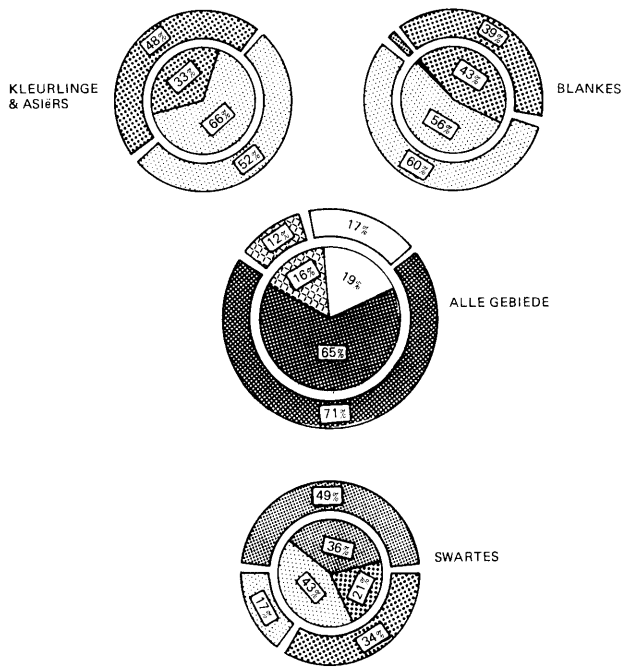

Fig. 3.8 Totale kontantbesteding aan babavoedsel

Tabel 1

Totale verbruik van suiwel en ander geselekteerde produkte deur huisgesinne in metropolitaanse gebiede, 1977 en 1981

Produkte	Blankes		Swartes		Kleurlinge		Indiërs		Totaal	
	Ton/kilo-liter	% van totaal	Ton/kilo-liter	% van totaal	Ton/kilo-liter	% van totaal	Ton/kilo-liter	% van totaal	Ton/kilo-liter	%
1. Varsmelk										
- 1981	313 250	66,3	69 299	14,7	52 739	11,1	37 482	7,9	472 770	100,0
- 1977	326 598	67,8	76 913	16,0	46 864	9,7	31 643	6,5	482 018	100,0
- Verandering	- 13 348	- 1,5	- 7 614	- 1,3	5 875	1,4	5 839	1,4	- 9 248	-
2. Gesteriliseerde en UHT melk										
- 1981	4 910	16,9	13 215	45,6	5 156	17,8	5 716	19,7	28 997	100,0
- 1977	6 369	23,0	7 694	27,7	7 601	27,4	6 094	21,9	27 758	100,0
- Verandering	- 1 459	- 6,1	5 521	17,9	- 2 445	- 9,6	- 378	- 2,2	1 239	-
3. Suur- en karringmelk										
- 1981	3 562	14,7	19 213	79,1	721	2,9	805	3,3	24 301	100,0
- 1977	3 915	14,5	20 886	77,3	1 142	4,2	1 077	4,0	27 020	100,0
- Verandering	- 353	0,2	- 1 673	1,8	- 421	- 1,3	- 272	- 0,7	- 2 719	-
4. Ingedamppte melk										
- 1981	2 005	72,6	445	16,1	275	10,0	35	1,3	2 760	100,0
5. Melkpoeier										
- 1981	8 936	74,4	2 527	21,0	411	3,4	140	1,2	12 014	100,0
- 1977	5 877	66,8	1 947	22,1	795	9,0	185	2,1	8 804	100,0
- Verandering	3 059	7,6	580	- 1,1	- 384	- 5,6	- 45	- 0,9	3 210	-
6. Gekondenseerde melk										
- 1981	6 533	28,2	10 283	44,2	5 170	22,2	1 243	5,4	23 249	100,0
- 1977	8 212	30,9	9 364	35,3	7 408	28,0	1 535	5,8	26 519	100,0
- Verandering	- 1 659	- 2,7	919	8,9	- 2 238	- 5,8	- 292	- 0,4	- 3 270	-
7. Kaas										
- 1981	15 680	75,4	1 523	7,3	2 361	11,4	1 230	5,9	20 794	100,0
- 1977	14 212	73,5	1 481	7,7	2 487	12,8	1 164	6,0	19 344	100,0
- Verandering	1 468	1,9	42	- 0,4	- 126	- 1,4	66	- 0,1	1 450	-
8. Botter										
- 1981	4 160	52,8	1 800	22,9	719	9,1	1 196	15,2	7 875	100,0
- 1977	6 405	55,7	1 805	16,6	1 063	9,8	1 945	17,9	11 218	100,0
- Verandering	- 2 245	- 2,9	- 5	6,3	- 344	- 0,7	- 749	- 2,7	- 3 343	-
9. Room										
- 1981	2 127	77,1	449	16,3	111	4,0	73	2,6	2 760	100,0
- 1977	2 251	51,6	1 273	29,2	599	13,7	242	5,5	4 365	100,0
- Verandering	- 124	25,5	- 824	-12,9	- 488	- 9,7	- 169	- 2,9	- 1 605	-
10. Jogurt										
- 1981	10 517	53,9	6 329	32,4	2 021	10,4	639	3,3	19 506	100,0
- 1977	12 184	56,8	4 955	23,2	3 433	16,0	865	4,0	21 437	100,0
- Verandering	- 1 667	- 2,9	1 374	9,2	- 1 412	- 5,6	- 226	- 0,7	- 1 931	-
11. Margarien										
- 1981	38 122	64,7	9 923	16,8	7 621	12,9	3 261	5,6	58 927	100,0
- 1977	29 058	63,9	6 272	13,8	7 853	17,3	2 278	5,0	45 461	100,0
- Verandering	9 064	0,8	3 651	3,0	- 232	- 4,4	983	0,6	13 466	-
12. Kookvet										
- 1981	682	17,8	2 969	77,7	99	2,6	72	1,9	3 822	100,0
- 1977	966	39,3	1 321	53,7	149	6,1	22	0,9	2 458	100,0
- Verandering	- 284	-21,5	1 648	24,0	- 50	- 3,5	50	1,0	1 364	-
13. Kookolie										
- 1981	14 607	32,5	16 385	36,5	6 500	14,5	7 348	16,5	44 840	100,0
14. Suiwel substitute										
- Whiteners (1981)	2 884	51,3	2 146	38,2	527	9,4	65	1,1	5 622	100,0
- Verromer (1981)	513	63,9	174	21,7	104	13,0	12	1,4	803	100,0
- Sintetiese melkpoeier (1981)	2 212	50,0	1 713	38,8	275	6,2	220	5,0	4 420	100,0

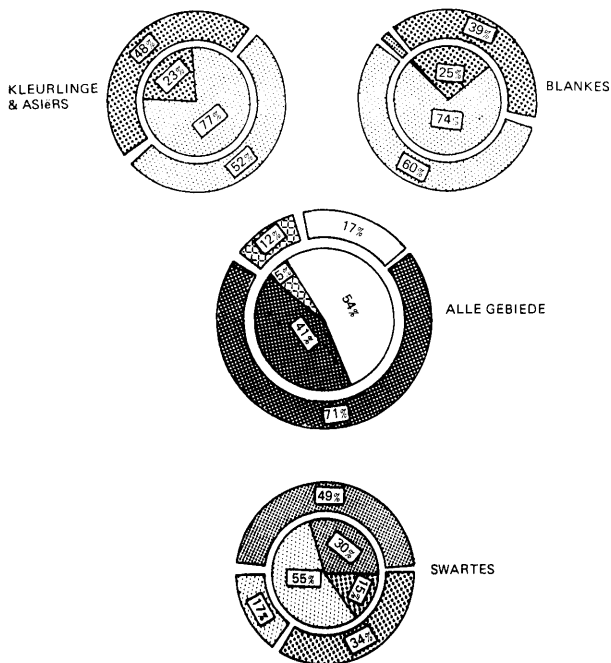

Fig. 3.9 Totale kontantbesteding aan ander melk & melkprodukte

Swartes se besteding op steri- en UHT-melk beslaan 45,6% van die totale mark vir dié produkte vir al die bevolkingsgroepe – 'n verhoging vanaf 'n aandeel van 27,7% in 1977. Hul markaandeel vir suurmelk, kondensmelk, botter en yogurt het ook in dié tydperk toegeneem.

Die prestasie van kaas in die mark vir Swartes is uiters teleurstellend. Die markaandeel, reële besteding en gevolglike per kapita besteding, het teen die verwagting in, afgeneem. Kaas kan in die algemeen in die R S A en oorsee as 'n produk met 'n groeifaktor beskou word. Steeds meer melk word in kaas verwerk.

Oorsaaklike faktore en groeipotensiaal

'n Herstrukturering van die mark het dus plaasgevind tussen verskillende bevolkingsgroepe en ook tussen verskillende produkte vir dieselfde bevolkingsgroep. In die geval van die Swartes was dit veral ten gunste van die duurder produkte soos kondensmelk en UHT-melk wat aangewend word in die plek van varsmelk. Gebrek aan beskikbaarheid van varsmelk is waarskynlik vir hierdie substitusie verantwoordelik. Die totale besteding deur Swartes op suiwelprodukte het reeds meer as 38% van

dié van Blankes bereik en 23% van die totale suiwelmark in die metropolitaanse gebiede in 1981.

Tabel 2

Persentasie toename in verbruikerspryse van geselekteerde voedselitems, 1970 tot Mei-Julie 1981

Item	1970-1980	1977 tot Mei-Julie 1981
	%	%
Witbrood	217,0	55,0
Mieliermeel	271,1	100,0
Beesvleis	244,2	112,8
Skaapvleis	342,1	76,6
Varkvleis	263,4	102,7
Hoendervleis	177,2	100,0
Bevrore vis	255,6	90,0
Varsmelk	212,0	66,7
Botter	177,2	86,3
Melkpoeier	157,1	105,0
Gekondenseerde melk	223,5	77,1
Kaas	249,3	86,1
Margerien	226,6	55,2
Kookolie	186,5	46,9
Eiers	145,3	73,1
Aartappels	184,8	60,0
Tee	227,5	50,2
Koffie	277,2	8,5
Melk, melkprodukte en eiers*	182,4	65,2
Kosse	214,5	86,2

* Sluit varsmelk afgelewer, kaas, gekondenseerde melk (versoet) en eiers in.

'n Aantal redes kan aangevoer word vir die verandering in die markstrukture en verbruikerspeile, en mag selfs 'n aanduiding gee van die toekomstige markgroei. Alhoewel die besteding op suiwelsubstitute slegs 'n klein deel van die totale besteding op suiwelprodukte beslaan, toon hierdie besteding 'n volgehoue hoë groeikoers. In die geval van die Swartes het die besteding op die suiwelsubstitute reeds feitlik die omvang van dié van Blankes bereik. Verbruikers wat 'n afname in hul verbruik aangedui het in 1981, het prys as belangrike rede aangevoer. Dit was veral die geval met beheerde produkte soos kaas.

Die vermoede bestaan dat dit eerder die beeld van die Suiwelbeheerraad in sy rol van prysvasstelling as 'n waarde vir geld wat tot hierdie redes gelei het. Die uiters negatiewe rol van die populêre media wat moedswillig die pryskwessie uit verband ruk vir sensasiedoeleindes kan nie onderskat word nie. Veral die Beheerrade kom onder skoot.

Die verbruikers word duidelik onder wanindruk gebring deur die advertensieveldtogte deur die vervaardigers van substitute, beide wat hul aansprake vir die eienskappe vir hul produkte betref, en die relatiewe pryse van hul produkte teenoor dié van suiwelprodukte wat voedingswaarde betref. Die suiwelsubstituutprodukte word in die beeld van egte suiwelprodukte verkoop en voorgestel om beter as die huidige suiwelprodukte te wees.

Die aandeel van melk, melkprodukte en eiers aan die totale voedselbesteding – in vergelyking met ander lande – kan 'n aanduiding wees van 'n groeipotensiaal. In dié opsig het Blankes in die R S A waarskynlik reeds 'n maksimum bereik. Die styging kan moontlik wees na 'n 15%-aandeel, alhoewel laasgenoemde 'n redelike hoë is. Ook in die geval van vleis het Suid-Afrikans 'n hoë bestedingsaandeel ten opsigte van totale voedselbesteding in vergelyking met byvoorbeeld ander lande en veral Frankryk. Indien Swartes met Blankes en ander ontwikkelde lande vergelyk word, is daar 'n groot groeipotensiaal. In vergelyking met Afrika en ander ontwikkelende lande in die Ooste, bestee Swartes reeds 'n groter deel van voedselbesteding aan melk, melkprodukte en eiers, aangedui in Tabele 3 en 4 en Figure 4 en 5.

Die algemene tendens in die R S A is 'n afname in die besteding aan graan en vinniger groei in die besteding op rooivleis. Swartes se besteding op rooivleis neem vinniger toe as dié op suiwel. In die geval van Swartes het die verwagte styging in die verbruik van suiwelprodukte nie gerealiseer nie. Die aandeel van melk, melkprodukte en eiers aan voedselbesteding word laer. Die verhouding is té laag. Reklame kan 'n belangrike rol speel om die relatiewe posisie van suiwelprodukte te verbeter en kan aanleiding gee tot 'n vinnige groei in die mark. Die per kapita inkomste is deurslaggewend vir die besteding op suiwelprodukte. Daar is wél 'n verskil in voorkeure tussen die verskillende bevolkingsgroepe. Hoe groter die verskil in per kapita verbruik tussen bevolkingsgroepe, hoe groter is die groeipotensiaal. Volgens Tabel 4 is daar 'n hoë groeipotensiaal vir suiwelprodukte. Kaas het 'n baie groot groeipotensiaal, maar beslaan by Swartes 'n baie klein deel van die mark op die oomblik.

Swartes het op hierdie stadium 'n baie hoë bevolkingsgroeikoers, alhoewel die groeikoers, soos in die geval

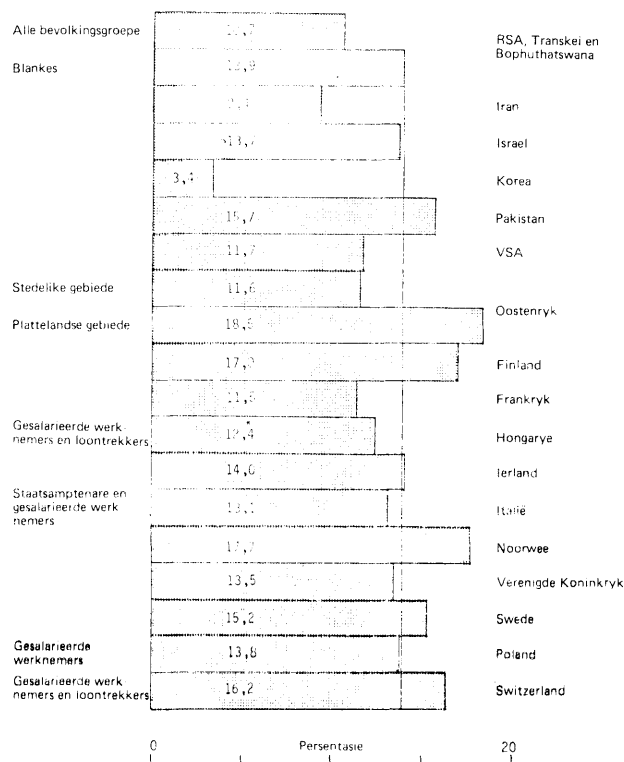

Fig. 4 Huishoudingsbesteding aan melk, melkprodukte en eiers as 'n persentasie van voedselbesteding in geselekteerde lande (Blankes)

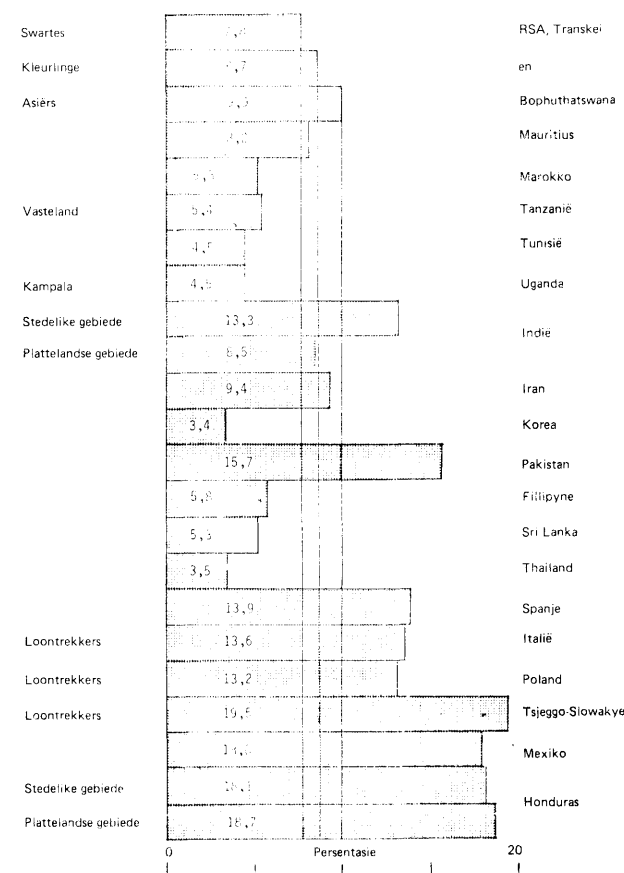

Fig. 5 Huishoudingsbesteding aan melk, melkprodukte en eiers as 'n persentasie van voedselbesteding in geselekteerde lande (Nie-Blankes)

Tabel 3

Indeks van besteding per kop aan geselekteerde produkte in die RSA, Transkei en Bophuthatswana volgens bevolkingsgroep en geografiese gebied, 1975
(Blanke besteding per kop in die RSA, Transkei en Bophuthatswana = 100)

Item	Blankes			Swartes				Kleurlinge			Asiërs		
	Blanke metropoli- taanse gebiede	Ander gebiede	Totaal	Blanke metropoli- taanse gebiede	Ander Blanke gebiede	Tuislande, Transkei, Bophutha- tswana	Totaal	Blanke metropoli- taanse gebiede	Ander gebiede	Totaal	Blanke metropoli- taanse gebiede	Ander gebiede	Totaal
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Totale besteding aan vleis en vleisprodukte	104,3	93,5	100,0	46,8	9,7	10,6	16,3	55,0	25,8	39,3	56,5	51,1	54,9
Totale besteding aan melk, melkprodukte en eiers	94,7	108,0	100,0	19,3	7,4	11,6	11,5	32,9	16,2	23,9	49,2	44,6	47,9
Varsmelk	90,8	113,9	100,0	11,8	7,6	12,9	10,9	19,9	12,8	16,1	37,4	34,0	36,4
Gekondenseerde, ingedamppte en gesteriliseerde melk	85,5	121,5	100,0	121,9	28,1	27,2	43,4	238,2	70,2	147,4	267,1	240,4	259,6
Melkpoeier	96,8	105,1	100,0	14,6	4,0	21,8	14,6	10,4	18,1	14,6	9,6	8,5	9,3
Botter	84,6	123,5	100,0	18,2	4,7	3,0	6,1	28,3	17,8	22,7	110,5	100,6	107,7
Kaas	107,6	88,8	100,0	2,6	0,9	0,3	0,9	26,7	11,6	18,6	24,9	22,6	24,3
Babavoedsel	93,2	109,7	100,0	200,0	49,5	57,3	78,6	147,6	58,3	99,0	171,8	154,4	167,0
Roomys	122,2	66,3	100,0	5,9	1,5	1,1	1,9	18,1	11,5	14,8	56,3	52,2	55,2
Eiers	101,9	97,2	100,0	20,3	8,3	13,5	12,8	51,7	20,5	34,9	43,6	39,5	42,5
Ander melk en melkprodukte	81,0	129,0	100,0	38,0	5,0	6,9	11,5	7,8	1,9	4,7	22,4	20,2	21,8
Margarien Wit	107,4	88,4	100,0	10,5	3,2	6,3	6,3	2,1	2,1	2,1	5,3	2,1	4,2
Geel	108,2	87,6	100,0	14,4	4,7	3,3	5,6	59,1	21,7	38,9	32,9	21,5	29,7
Bruiskoel drank	118,7	71,8	100,0	23,5	4,3	1,3	6,1	29,3	10,7	19,4	28,7	22,0	26,8
Mielie-meel	82,5	126,2	100,0	199,5	283,1	278,6	266,9	31,7	18,8	24,9	21,4	14,3	19,3
Bees- en kalvleis	113,3	79,9	100,0	79,5	13,6	16,7	24,8	58,3	25,8	40,8	11,7	8,9	10,9
Koffie	105,3	92,0	100,0	23,3	5,5	8,5	9,9	44,2	41,1	42,5	23,4	15,5	21,2
Tee	113,9	78,8	100,0	41,8	17,4	27,3	26,3	49,7	20,4	34,1	74,1	48,7	66,7
Kakao	110,8	86,5	100,0	40,5	24,3	18,9	24,3	24,3	13,5	18,9	64,9	40,5	59,5

Tabel 4

Besteding op en verbruik van suiwel-en ander geselekteerde produkte per persoon in metropolitaanse gebiede, 1977 en 1981

Produkte	Blankes		Swartes		Kleurlinge		Indiërs		Totale bevolking	
	R	kg/liters	R	kg/liters	R	kg/liters	R	kg/liters	R	kg/liters
1. Varsmelk										
- 1981	53,40	113,11	9,49	17,57	20,02	42,41	31,55	64,82	26,79	55,39
- 1977	33,60	121,59	6,28	20,68	11,00	40,51	17,01	57,79	16,73	59,43
- Verandering	58,9	- 7,0	51,1	- 15,0	81,0	4,7	85,5	12,1	60,1	- 6,8
2. Gesteriliseerde en UHT melk										
- 1981	1,01	1,77	1,90	3,35	2,16	4,15	6,50	9,89	1,96	3,40
- 1977	0,75	2,37	0,73	2,07	2,11	6,57	3,69	11,13	1,13	3,42
- Verandering	34,7	- 25,3	160,3	61,8	2,4	- 36,8	76,2	- 11,1	73,5	- 0,6
3. Suurmilk en karringmelk										
- 1981	0,75	1,29	2,61	4,87	0,37	0,58	0,82	1,39	1,56	2,85
- 1977	0,51	1,46	1,90	5,62	0,34	0,99	0,70	1,97	1,13	3,33
- Verandering	47,1	- 11,6	37,4	- 13,3	8,8	- 41,4	17,1	- 29,4	38,1	- 14,4
4. Ingedampte melk										
- 1981	0,95	0,72	0,16	0,11	0,36	0,22	0,06	0,06	0,44	0,32
5. Melkpoelier										
- 1981	10,01	3,23	2,62	0,64	2,20	0,33	1,30	0,24	4,87	1,41
- 1977	3,93	2,19	1,23	0,52	1,39	0,69	0,76	0,34	2,11	1,08
- Verandering	154,7	47,5	113,0	23,1	58,3	- 52,2	71,1	- 29,4	130,8	30,6
6. Gekondenseerde melk										
- 1981	3,02	2,37	3,65	2,61	5,80	4,16	2,52	2,15	3,68	2,72
- 1977	2,77	3,06	2,34	2,52	5,27	6,40	2,56	2,80	2,91	3,27
- Verandering	9,0	- 22,6	56,0	3,6	10,1	- 35,0	- 1,6	- 23,2	26,5	- 16,8
7. Kaas										
- 1981	21,05	5,66	1,49	0,39	7,87	1,90	6,61	2,13	9,11	2,44
- 1977	9,17	5,29	0,70	0,40	3,58	2,15	2,29	2,13	4,02	2,39
- Verandering	129,6	7,0	112,9	- 2,5	119,8	- 11,6	188,6	0,0	126,6	2,1
8. Botter										
- 1981	3,71	1,50	1,25	0,46	1,92	0,58	5,62	2,07	2,44	0,92
- 1977	3,26	2,39	0,72	0,49	1,35	0,92	4,91	3,55	1,93	1,34
- Verandering	13,8	- 37,2	73,6	- 6,1	42,2	37,0	14,5	41,7	26,4	- 31,3
9. Egte room										
- 1981	1,83	0,77	0,23	0,11	0,21	0,09	0,11	0,13	0,74	0,32
- 1977	1,21	0,84	0,49	0,34	0,80	0,52	0,76	0,44	0,79	0,54
- Verandering	51,2	- 8,3	- 53,1	- 67,7	- 73,8	- 82,7	- 85,5	- 70,5	- 6,3	- 40,7
10. Yogurt										
- 1981	5,10	3,80	2,29	1,60	2,37	1,63	1,61	1,11	3,17	2,29
- 1977	3,91	4,54	1,20	1,33	2,50	2,97	1,35	1,58	2,29	2,64
- Verandering	30,4	- 16,3	90,8	20,3	- 5,2	- 45,1	19,3	- 29,7	38,4	- 13,3
11. Margarien										
- 1981	19,20	13,77	4,07	2,52	10,11	6,13	8,47	5,64	10,17	6,91
- 1977	10,35	10,83	1,75	1,69	6,74	6,79	4,17	4,16	5,47	5,61
- Verandering	85,5	27,3	132,6	49,1	50,0	- 9,7	103,1	35,6	85,9	23,2
12. Kookvet										
- 1981	0,31	0,25	1,04	0,75	0,12	0,08	0,16	0,13	0,61	0,45
- 1977	0,39	0,35	0,45	0,36	0,15	0,13	0,04	0,04	0,36	0,30
- Verandering	- 20,5	- 30,6	131,1	108,3	20,0	- 38,5	300,0	225,0	69,4	50,0
13. Kookolie										
- 1981	8,44	5,27	6,96	4,15	8,30	5,23	18,92	12,71	8,45	5,26
14. Suiwelsubstitute										
- Verwitters (1981)	2,86	1,04	1,74	0,54	1,38	0,42	0,33	0,11	1,96	0,66
- Verromers (1981)	0,41	0,19	0,10	0,04	0,22	0,00	0,03	0,02	0,21	0,0
- Sintetiese melkpoelier (1982)	1,76	0,80	0,64	0,43	0,47	0,22	0,40	0,30	0,96	0,52

Tabel 5

Gemiddelde jaarlikse groeikoers van die bevolking van die RSA, Transkei, Bophuthatswana en Venda volgens bevolkingsgroep, 1960 tot 1980

Bevolkingsgroep	Gemiddelde jaarlikse groeikoers	
	1960–1970	1970–1980 ¹
Blankes	2,24	1,70
Swartes	2,80	2,70
Kleurlinge	3,29	2,20
Asiërs	3,04	2,40
Totale bevolking	2,75	2,40

¹ Die groeikoers sluit Transkei, Bophuthatswana en Venda uit.

van die ander bevolkingsgroepe, besig is om af te plat.

Tabel 5 bevat die gemiddelde jaarlikse bevolkingsgroeikoerse vir die twee tydperke 1960–1970 en 1970–1980.

Swartes het die hoogste groei in reële inkome gehad in vergelyking met ander bevolkingsgroepe in die afgelope aantal jare. Die reële vergoeding van Blankes het in die laaste paar jaar gedaal terwyl Swartes se toename in reële inkome verlangsaam het in die tydperk 1977 tot 1979. Alhoewel die Kleurlinge oorspronklik beter daaraan toe was as Swartes ten opsigte van die peil van inkome, sal die hoër toename in reële inkome van Swartes 'n belangriker invloed uitoefen op die groei in die mark.

Die vraag ontstaan wat die effek van die verandering in reële inkome op verbruik is. Oor die algemeen is die inkome-elasticiteit van voedsel laag, byvoorbeeld 'n 10% verhoging in inkome kan 'n 4,7% toename aan voedselbesteding hê in die geval van Blankes. 'n Inkome-elasticiteit van meer as 1,0% is hoog. Die inkome-elasticiteit vir voedsel vir Swartes is 0,83%. Die inkome-elasticiteit vir melk en melkprodukte in die geval van Swartes en Kleurlinge is hoog, hoër as voedsel in totaal. Tabel 6 bevat die inkome-elasticiteite van die vraag na voedselproduktgroepe vir die verskillende bevolkingsgroepe.

Tabel 6

Inkome-elasticiteite van die vraag na geselekteerde voedselgroepe deur die onderskeie bevolkingsgroepe in metropolitaanse gebiede, 1975

Item	Totaal	Blankes	Swartes	Kleurlinge	Asiërs
TOTALE BESTEDING AAN VOEDSEL	0,59	0,47	0,83	0,58	0,62
Graan en graanprodukte	0,33	0,25	0,51	0,21	0,26
Vleis en vleisprodukte	0,73	0,48	1,19	0,76	0,69
Vis en visprodukte	0,65	0,72	0,90	0,28	0,52
Melk, melkprodukte en eiers	0,50	0,36	0,78	0,81	0,73
Vette en olies	0,32	0,17	0,76	0,38	0,29
Groente en groenteprodukte	0,63	0,37	0,95	0,56	0,80
Vrugte, vrugteprodukte en neute	0,95	0,65	1,46	1,51	1,24
Suiker en verwante produkte	0,39	0,29	0,56	0,51	0,57
Nie-alkoholiese drank	0,61	0,55	0,77	0,63	0,70
Ander diverse voedselitems	0,62	0,31	1,13	0,86	0,81
Voedsel nie tuis verbruik	0,75	1,13	0,10	0,10	0,03

Die inkomelastisiteitsyfer dui op die situasie op 'n bepaalde moment. Inkomelastisiteit kan verander. Mense beweeg deur inkomedrempels. Op 'n bepaalde drempel bestaan die moontlikheid dat daar geen behoefte aan 'n bepaalde produk is nie. Namate meer en meer mense in 'n hoër inkomegroep kom, ontstaan die vraag weer. Só is die inkomelastisiteit vir vakansies by Swartes $-0,18$. Alhoewel die inkomelastisiteit by sekere voedselgroepe hoog is, is die besteding egter só laag dat 'n hoër inkomegroep nie 'n besonder hoër groei in verbruiksbesteding tot gevolg sal hê nie.

Behalwe 'n verandering in inkomegroei en bevolkingsgroei is daar ook ander faktore wat die groei koers in verbruiksbesteding beïnvloed. In die geval van Swartes is daar 'n hoër potensiaal al bly die inkomegroei konstant. Die rede daarvoor is dat die aandeel aan totale besteding in die geval van voedsel laag is. 'n Versterking van dié standpunt is die lae per kapita besteding op voedsel wat dui op hoë groei moontlikhede.

Alhoewel daar 'n toename in die reële inkomegroei van Swartes was, is Swartes nie noodwendig beter daaraan toe as hul inkomegroei afneem nie. Inkomegroei en gemiddelde vergoeding dui op 'n verandering in markpotensiaal. In 1974/75 het Blankes 66,3% van die persoonlike besteebare inkomegroei in Johannesburg, Durban en Kaapstad ontvang teenoor 15,3% vir Swartes, 12,8% vir Kleurlinge en 5,6% vir Indiërs. Gedurende 1969/70 tot 1974/75 het Swartes in Johannesburg 67,5% van inkomegroei ontvang. Volgens inligting van die Suid-Afrikaanse Reserwebank, was daar geringe toename in reële inkomegroei van Swartes aangeteken in 'n tydperk toe die inkomegroei van Blankes gedaal het.

Swartes bestee 40,6% van hul besteding op voedsel teenoor 16,2% deur Blankes, 35,3% deur Kleurlinge, 31,3% deur Asiërs en 24,1% deur alle bevolkingsgroepe gesamentlik. Voedselverbruiksbesteding van Swartes in Johannesburg het byvoorbeeld toegeneem met 147,6% en vir Kleurlinge in Kaapstad met 141,1% vanaf 1970 tot 1975.

Die grootste potensiele marksegment het huidiglik 'n lae bestedingsvermoë, 'n hoër inkomelastisiteit van vraag en 'n hoër pryselastisiteit van vraag. Hier word

veral verwys na die mark vir Swartes. Die Blanke mark het die grootste aandeel in die besteding op die meeste suiwelprodukte en 'n lae inkomelastisiteit van vraag en 'n lae pryselastisiteit van vraag is kenmerkend. Dit dui op 'n fisiologiese versadiging en groei is beperk. Die groei word ook beperk deur 'n lae bevolkingsgroei koers van ongeveer 1,7% vir Blankes.

Die pryselastisiteit van die vraag na alle kaas is relatief onelasties (kleiner of gelyk aan $-0,09$ vir die tydperk 1972/73 tot 1976/77) volgens Du Toit, (1978).

Volgens makro-ekonomiese funksies is bevind dat die elastisiteit van die vraag na Cheddarkaas waarskynlik hoër is as dié van Gouda. Oor die heel korttermyn het dit geblyk dat die elastisiteit van die vraag na Cheddar besonder elasties was. Dit was ook die geval met botter. Volgens Du Toit (1978) het elastisiteitstudies in oorsese lande aan die lig gebring dat die vraag na kaas ietwat minder pryselasties as dié van botter is. Volgens hom is in die meeste studies betekenisvolle en positiewe verbande gevind tussen die per kapita inkomegroei en die verbruik of verbruik van kaas (Du Toit, 1978).

In 'n opname oor die rol van suiwelsubstitute in die mark van suiwelprodukte is bevind dat

- verbruikers dink dat suiwelsubstitute 'n suiwelbasis het en eintlik 'n tipe suiwelproduk is
- mengsels van suiwelprodukte en suiwelsubstitute 'n belangrike invloed op die mark van suiwelprodukte uitoefen en 'n groot rol kan speel as plaasvervanger vir varsmelk en melkpoeier
- behalwe in die geval van mengsels, verbruikers suiwelsubstitute vir melk eksperimenteel aankoop, maar mettertyd bevind dat hulle die smaak van natuurlike suiwelprodukte verkies
- Swart verbruikers baie oningelig is en suiwelsubstitute koop in die beeld van suiwelprodukte
- die verbruik van suiwelsubstitute deurgaans 'n belangrike rede is waarom varsmelk nie verbruik word nie.

Verwysings

DU TOIT, J.P.F. 'n Statistiese ontleding van die vraag na botter en kaas in Suid-Afrika, Departement Landbou-ekonomie, Universiteit van Pretoria, November 1978.

Die inligting vir hierdie referaat is hoofsaaklik bekom uit verslae opgestel deur die Buro vir Marknavorsing en die Ekonomiese Diens van die S A Suivelstigting, gebaseer op opnames onderneem deur die Buro vir Marknavorsing in opdrag van die Suivelbeheerraad en gekoördineer deur die Ekonomiese Diens.